

Nr 586.

Av herr **Hjalmarson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 203, med förslag till lag om fortsatt tillämpning i viss del av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 203 föreslås förlängning av giltighetstiden för lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel, i vad denna avser begränsning av utdelningen till aktieägarna av aktiebolagens vinster, i samband varmed förslag framlägges till en mindre justering av de hittills i detta avseende gällande bestämmelserna.

En avgörande förutsättning för 1948 års lagstiftning rörande såväl utdelningsstopp som s. k. vinststerilisering var dess strängt tidsbegränsade karaktär. Vid lagens tillkomst rådde fullständig enighet om denna förutsättning. I fråga om utdelningsstoppet gjorde dåvarande finansministern i prop. nr 181/1948 (s. 38) följande uttalande: "Slutligen vill jag starkt understryka, att den föreslagna lagstiftningen begränsats till att gälla två år."

Första lagutskottet anförde i sitt till 1949 års riksdag avgivna utlåtande nr 54, att utskottet redan då 1948 års lag rörande utdelningsbegränsning antogs hade uppmärksamheten riktad på de produktionshämmande verkningarna av utdelningsstoppet. Utskottet hade då påpekat, att tillgången på det för igångsättande av nya företag erforderliga riskvilliga kapitalet kunde minskas genom vinstbegränsningen. Dessa ur produktivitetssynpunkt allvarliga nackdelar bliva, enligt vad utskottet i ovannämnda betänkande framhåller, uppenbarligen allt kännbarare ju längre regleringen består. Utskottet erinrar även om att departementschefen vid lagens tillkomst 1948 hade bemött de då uttalade farhågorna för stagnation och tillbakagång i produktionen till följd av utdelningsstoppet med att starkt understryka lagstiftningens till två år begränsade varaktighet.

Att utskottet likväl år 1949 tillstyrkte det då föreliggande förslaget om förlängning av lagstiftningens giltighetstid under ytterligare ett år motiverades med att utskottet funne det för genomförande av inkomstbegränsningen och för bibehållande av lönestoppet erforderligt, att även utdelningsstoppet bevarades. Utskottet framhöll emellertid i anslutning till finansministerns ovan citerade uttalande i den till 1948 års riksdag avlåtna propositionen angelägenheten ur produktionssynpunkt av att utdelningsstoppet icke upprätthölls längre än den ekonomiska stabiliseringspolitiken oundgängligen krävde. Utdelningsstoppets avveckling sammanhänger, fortsätter utskottet, med lönestoppets upphörande.

Mot denna av utskottet hävdade uppfattning med dess starka understrykande av utdelningsbegränsningens vådor och av den provisoriska och tidsbestämda karaktären av den på området gällande lagstiftningen hade riksdagen intet att erinra.

I prop. nr 203 till innevarande års riksdag påminner finansministern om att han beträffande frågan om lönestoppet i årets statsverksproposition framhållit, att förutsättningar icke saknades för en förbättring även i fortsättningen av det ekonomiska läget och att det från denna utgångspunkt syntes möjligt att under år 1951 föra en mindre stel inkomststabiliseringspolitik än den nuvarande. I prop. nr 237 till 1950 års riksdag erinrar finansministern om att »bland arbetsmarknadens organisationer allmän enighet» torde »råda därom, att den vid årsskiftet utlöpande överenskommelsen om inkomststabilisering icke bör ytterligare förlängas». Under sådana förhållanden räknar han med »fria avtalsrörelser beträffande lönerna för det kommande året».

Det av första lagutskottet 1949 framhållna sambandet mellan utdelningsstoppets avveckling och lönestoppets upphörande ger alltså direkt vid handen att även utdelningsstoppet bör upphöra att gälla med utgången av innevarande kalenderår. De samhällsekonomiska förutsättningarna försvinna liksom de mera psykologiska motiv, som anförts, vid årsskiftet. Då bör även den provisoriska lagen försvinna.

Ett beslut om upphävande av bestämmelserna rörande begränsning av aktiebolagens utdelningar från och med ingången av år 1951 möjliggör först och främst sådana justeringar av utdelningarna, som i enskilda fall erfordras för upprätthållande av viljan till initiativ och utveckling inom näringslivet. Däremot kan en sådan åtgärd ingalunda antagas föranleda en allmän höjning av utdelningarna, allra minst såvitt angår de bolag, vilkas aktier äro föremål för notering på börsen, detta främst beroende på de anspråk, som på grund av de friare avtalsrörelserna kunna förväntas göras gällande mot bolagen från löntagarnas sida och på att de höga kostnaderna för aktuell ersättningsanskaffning för såväl byggnader som maskiner, varmed bolagen nödgas räkna, utan tvivel komma att framtinga en allmän återhållsamhet i bolagens utdelningspolitik, så att allenast synnerligen starkt motiverade utdelningshöjningar torde ifrågakomma. Finansministern har i olika sammanhang starkt understrukit, att det disponibla utrymmet för inkomsthöjningar är begränsat, och framhållit nödvändigheten av den återhållsamhet i krav på inkomstförbättringar, som läget kräver. Denna återhållsamhet i fråga om utdelningar torde av ovan anförda skäl komma till stånd, även om utdelningsbegränsningen försvinner. Den svarar mot läget i det stora flertalet bolag och bäres upp av den starka ansvarskänsla som dominerar flertalet av de instanser, vilka avgöra utdelningarnas höjd.

Vad angår de direkta penningpolitiska verkningarna av ett upphävande

av bestämmelserna rörande utdelningsbegränsningen må erinras om att det sammanlagda beloppet av utdelningarna från svenska aktiebolag enligt uppgift från kupongskattekontoret för närvarande utgör omkring 500 miljoner kronor eller mindre än 2 % av den beräknade nationalinkomsten, 26 miljarder kronor, och mindre än 3 % av den år 1949 till inkomstskatt taxerade sammanlagda inkomsten 17 175,3 miljoner kronor. Härav torde framgå, att de justeringar av utdelningarna, med vilka man har att räkna vid utdelningsbegränsningens upphävande, torde kunna anses som praktiskt taget betydelselösa som »inflationsdrivande faktorer». Därtill kommer, att de belopp, varmed utdelningarna kunna komma att höjas, till alldeles övervägande del konsumeras av skatter i de fall, då utdelningarna uppbäras av inkomsttagare med medelstora och högre inkomster. Med hänsyn härtill och då en höjning av utdelningen medför motsvarande minskning i bolagets köpkraft, kan det t. o. m. ifrågasättas, huruvida icke utdelningsstoppets slopande snarare skulle medföra den konsekvensen att ett till äventyrs förefintligt köpkraftsöverskott därigenom något minskades, än att något tryck på prisnivån skulle uppkomma.

Beträffande utdelningar, som tillfalla inkomsttagare i de lägre och lägsta inkomstskikten, skulle den mycket begränsade höjning av deras inkomster, som ett upphävande av utdelningsstoppet kan medföra, innebära en av särskilt starka billighetsskäl motiverad och säkerligen mycket måttlig kompensation för penningvärdeförsämringen. En undersökning av industriarbetarlönerna *under år 1949* utvisar, att den reala timförtjänsten höjts från år 1939 till år 1949 för manliga industriarbetare med 21 % och för kvinnliga industriarbetare med 43 %. För aktieägarna har däremot, enligt vad en utredning rörande realvärdet av de till aktieägarna inom industrien utdelade beloppen giver vid handen, utdelningarnas realvärde varit minst 12 % lägre under år 1949 än år 1939. Därtill kommer sedan den betydande ökning av skattetrycket särskilt på aktieinkomst, som under denna tidsperiod ägt rum.

Beträffande den icke oväsentliga del av utdelningarna, som uppbäres av olika stiftelser och fonder med merendels allmännyttigt eller eljest behjärtansvärt ändamål, gäller också att en viss kompensation för den inträdda sänkningen av deras realvärde är rimlig och motiverad.

Att även ett i viss mån uppmjukat utdelningsstopp kommer att få besvärande verkningar på företagsamhet och riskvilja och därigenom medverka till vidmakthållandet av en icke önskvärd stelhet i produktionsliv och samhällsekonomi är ovedersägligt. Riksdagen och dess första lagutskott hava vid tidigare tillfällen, då frågan om lagstiftning med sådant syfte varit föremål för behandling, riktat uppmärksamheten på de »produktionshämmande verkningarna av utdelningsstoppet» och påpekat att tillgången på riskvilligt kapital genom detsamma kunde minskas. Att nackdelarna »ur produktivitetssynpunkt» bliva allvarligare ju längre denna reglering består

har också framhållits. Enighet råder alltså i dessa avseenden. Enighet torde också råda om att utsikter icke föreligga för ett efter årsskiftet 1950/51 förlängt lönestopp. Slutsatsen bör då bli den, att några avgörande skäl icke föreligga att utöver innevarande kalenderår förlänga giltighetstiden för den rättsliga grunden för en reglering om vars vådliga verkningar enighet förefinnes.

Vi hemställa,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 203 i vad den innefattar förslag till lag om fortsatt tillämpning i viss del av lagen den 23 april 1948 (nr 175) med särskilda bestämmelser om dispositionen av aktiebolags vinstmedel.

Stockholm den 24 april 1950.

Jarl Hjalmarson.

Martin Skoglund.

T. G. v. Seth.

Erik Hagberg,

Malmö.

Folke Kyling.

Elis Håstad.

E. Birke.
